

Zbornik
Instituta za kriminološka i
sociološka istraživanja
2013/ Vol. XXXII / 2 / 203-213

Originalni naučni rad
UDK: 343.94/.97:343.343.3;
343.85:[343.343.
3:796.093(497.11)

NASILNIČKO PONAŠANJE: KRIVIČNOPRAVNI I KRIMINOLOŠKI ASPEKT

Jasmina Igrački*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Proučavanje nasilničkog ponašanja, kao jednog od najintragantnijih fenomena savremene civilizacije, ima poseban značaj u shvatanju, tumačenju i razumevanju ljudskog ponašanja i socijalne sredine. Nasilje karakteriše, po pravilu, primena sile i ona je najčešće sredstvo za ostvarenje nekog cilja. U krivičnom pravnom značenju, nasiljem se smatraju ona inkriminisana ljudska ponašanja kojima se upotrebom sile ili ozbiljne pretrnje povređuju ili ugrožavaju pravno zaštićena dobra. U ovom radu analizirana su dva krivična dela nasilničkog ponašanja: nasilničko ponašanje (član 344. KZ SR) i krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (član 344a. KZ SR).

KLJUČNE REČI: nasilničko ponašanje / krivični zakonik / delikti nasilja / krivičnopравни aspekt / kazna

UVOD

Mnogi socijalni analitičari poput Dirkema, Gurviča i dr. s razlogom su ukazivali na nasilje kao nezaobilazan problem u društvu. Prvo mesto u društvenim naukama pripada fenomenu nasilja koje je staro koliko i samo društvo. Pojava i problem nasilja u društvu je bila u središtu društvenih nauka na osnovu kojih su objašnjavani mnogi društveni problemi. Nasilništvo danas postaje i ostaje ozbiljna sociološka pojava i problem modernog društva koje nagriza sve njegove segmente. Vidove nasilnog ponašanja i delovanja

* E-mail: jasminaigracki@yahoo.com

nazivamo agresijom. To je, ustvari, čin ponašanja kojim se ima namera promeniti i otkloniti okolosti i prepreke koje stoje na putu određenog cilja, ne birajući sredstva u toj nameri. Na taj način agresija postaje nasilje različitih oblika i dimenzija. Ako postavimo pitanje o uzrocima masovnog kršenja zakonskih normi, odgovor možemo poronaći u činjenici da nasilnički i agresivni akti obično znače kršenje određenih normi. Nijedna vrsta nije tako destruktivna kao što je ljudska, i to ne iz bioloških osobina koje potiču iz istorije, već zbog društvenih uslova koje donosi istorija.

Nasilje karakteriše, po pravilu, primena sile i ona je najčešće sredstvo za ostvarenje nekog cilja, ali ona može biti i sama sebi cilj. Takođe, nije sporno da nasilje uvek znači jedan odnos između subjekta i objekta. Subjekt je uvek čovek, pojedinac, grupa ili čak i država preko nekih svojih organa, dok objekt može, takođe, biti čovek pojedinac ili grupa odnosno država u celini ali i neko drugo materijalno ili nematerijalno dobro. U tom smislu neki autori definišu nasilje kao odnos kroz koji se povređuje telo ili život ljudi ili se oštećuju stvari. Za druge, nasilje je napad na ličnost koji se sastoji u nanošenju udaraca, povreda i drugih činjenja koji proizilaze iz primene fizičke sile.

Proučavanje nasilja, kao jednog od najintrantrantnijih fenomena savremene civilizacije, ima poseban značaj u shvatanju, tumačenju i razumevanju ljudskog ponašanja i socijalne sredine. Nasilje je višeslojevit fenomen koga možemo posmatrati sa antropološkog, teološkog, filozofskog, sociološkog, psihološkog, medicinskog, pravnog i dr. aspekta. U ovom radu dominiraće krivičnopravni i kriminološki pristup nasilničkom ponašanju, kao krivičnom delu.

KRIVIČNO PRAVNI I KRIMINOLOŠKI ASPEKT NASILJA

Nasilje u krivičnopravnom smislu podrazumeva, ona inkriminisana ljudska ponašanja kojima se upotrebom sile ili ozbiljne pretnje povređuju ili ugrožavaju pravno zaštićena dobra¹. Dakle, delikt nasilja je protivpravna upotreba sile ili pretnje prema drugome, odnosno prema stvarima. Ovo ograničenje je nužno da bi se iz sfere inkriminacija izuzeli oni akti nasilja pri kojima se upotreba sile ili pretnje pojavljuju, pod određenim uslovima, kao dozvoljeni, pravno osnovani načini ponašanja. Pri tome treba imati u vidu da je nasilje uvek protivpravno ponašanje, osim u slučajevima kada je protivpravnost zakonom izričito isključena. Zato zakonodavac, sasvim opravdano u opis bića delikata nasilja ne unosi protivpravnost kao

¹ Lazarević, Lj. (2002), Delikti nasilja-krivičnopravni aspekt, *Delikti nasilja- krivičnopravni i kriminološki aspekt*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, str. 12-13.

njihovo posebno obeležje, jer takva ponašanja u načelu nisu dozvoljena, ona su dakle uvek protivpravna. Od toga pravila se odstupa u dve situacije: (1) kada je određen propisom dozvoljeno da neka lica preduzimaju delatnosti koje sadržajno znače nasilje, a propisana su zakonom kao krivična dela; i (2) ako postoji neki opšti osnov isključenja protivpravnosti koji se ne primenjuje samo na delikte nasilja već i na ostala dela. U prvom slučaju, protivpravnost se unosi u opis bića krivičnog dela, dok se u drugom procenjuje postojanje uslova koje zakon predviđa kod odgovarajućih opštih osnova.

Takva ovlašćenja sadržana su npr. u zakonu o krivičnom postupku, zakonu o izvršenju krivičnih sankcija, zakonima koje regulišu službu i ovlašćenja organa unutrašnjih poslova, određenim zakonima iz oblastima zdravstva i dr. Opšti osnovi isključenja protivpravnosti kod ovih dela mogu biti npr. nužna odbrana, krajnja nužda i naređenje pretpostavljenog, a ako bi se krivično delo uzelo u objektivno-subjektivnom smislu, onda bi takav osnov bilo i izvršenje dela pod uticajem sile ili pretnje odnosno u zabludi.

U ovom radu analiziraćemo dva krivična dela koja pripadaju nasilničkom ponašanju: krivično delo nasilničko ponašanje (član 344. KZ RS) i krivično delo nasilničko ponašanje na sportskim priredbama ili javnim skupovima (344a. KZ RS)². Krivično delo nasilničko ponašanje karakteriše ponašanje učinioca pri njegovom izvršenju i ukazuje na specifičan, poseban odnos učinioca prema svom delu, prema svom ponašanju, ali i prema oštećenom (žrtvi). Takvo ponašanje ima i svoju subjektivnu stranu. To se ogleda u motivima i subjektivnom odnosu učinioca prema žrtvi koja se lišava života bez ikakvog povoda ili zbog beznačajnog povoda. Pojam nasilničkog ponašanja treba tumačiti u skladu sa obeležjima krivičnog dela određenog u članu 344. KZ RS. U teoriji krivičnog prava može se naći i shvatanje da definiciju nasilničkog ponašanja treba uzeti u obzir samo orijentaciono, jer se ovaj pojam dat u članu 344. KZ RS (ranije članu 220. Krivičnog zakona Republike Srbije iz 1977. godine), ne poklapa u celini sa pojmom ovog ponašanja datog kod određivanja krivičnog dela teškog ubistva. Krivično delo nasilničkog ponašanja predviđeno je u članu 344. KZ RS, u grupi krivičnih dela protiv javnog reda i mira i ispoljava se u značajnijem ugrožavanju spokojstva građana ili težem remećenju javnog reda grubim vređanjem ili zlostavljanjem drugoga, vršenjem nasilja prema drugome, izazivanjem tuče drskim ili bezobzirnim ponašanjem. Kao radnje izvršenja, zakon je predvideo više alternativnih delatnosti. To su: a) grubo vređanje drugoga, b) grubo

² Krivični zakonik Republike Srbije, Sl. glasnik br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/2009, 111/09, 12/2012 i 104/2013.

zlostavljanje drugoga, v) vršenje nasilja prema drugome, g) izazivanje tuče i d) drsko ili bezobzirno ponašanje. Grubo vređanje obuhvata samo najteže oblike napada na čast i ugled drugog lica, kao i svaku drugu tešku povredu njegovih osećanja (štida, pijeteta, religioznog, verskog ili nacionalnog osećanja) koja više-manje kod svakog može da izazove opravdan revolt u toj sredini. Ovo grubo vređanje bi postojalo kada se nečija čast i ugled teško i bezrazložno povređuju a što se procenjuje u svakom konkretnom slučaju, imajući u vidu način vređanja, mesto i vreme izvršenja dela, okolnosti pod kojima se vređanje vrši, sadržinu uvrede, prisutnost lica, posebno dece ili članova porodice oštećenog i sl. Kod utvrđivanja kvaliteta i kvantiteta verbalnog napada na drugo lice treba posebnu pažnju posvetiti pravilnom podvođenju činjeničnog stanja ovog krivičnog dela za razliku od krivičnog dela uvrede. Radnja grubog vređanja kod krivičnog dela iz čl. 344. KZ RS mora biti takva da kod ljudi u određenoj sredini izaziva opravdan revolt, gnušanje, prekor, prezir, podsmeš ili neku drugu reakciju sredine koja predstavlja grubo devalviranje i ponižavanje čoveka. Pored toga, svaki drugi napad na osećanja čoveka, koji je podoban da izazove ovakav revolt okoline, čini radnju grubog vređanja. Grubo zlostavljanje drugoga znači primenu takvog postupka koji izaziva fizičke ili psihičke bolove ili drugu veću telesnu nelagodnost (izlaganje hladnoći ili toploti, polivanje vodom ili drugim tečnostima, najčešće prljavim, povlačenje za kosu, nos, uši, zavrtnje ruke, obaranje na zemlju i sl.). Ono u svakom slučaju mora da prelazi okvire fizičkog maltretiranja, a koje ne znači nanošenje telesne povrede. Vršenje nasilja prema drugome je upotreba fizičke ili psihičke sile prema licu kome se povređuje telesni integritet ili mu se oduzima sloboda kretanja ili sloboda odlučivanja. U svakom slučaju, kao rezultat preduzetog nasilja ne sme da nastupi telesna povreda u bilo kom obliku ili vidu. U smislu ovog oblika radnje izvršenja smatra se i upotreba nasilja, ne samo prema licima već i prema stvarima u cilju njihovog uništenja, oštećenja ili činjenja neupotrebljivim, posebno kada su ove delatnosti uperene protiv lica kome ove stvari i pripadaju ili u odnosu na njih ima određeni odnos. Izazivanje tuče je stvaranje opasne situacije u kojoj može da dođe do fizičkog obračuna dva ili više lica. Za postojanje ove radnje nije potrebno da je tuča u konkretnom slučaju i nastupila. Pri tome, učinilac ove radnje može i lično da učestvuje u tuči ili da podstrekava ili pomaže drugima na učešće u tuči. Ovde se zapravo radi o provokaciji fizičkog obračuna, a ne o običnom pozivanju na tuču. Poslednji oblik radnje izvršenja krivičnog dela nasilničkog ponašanja jeste drsko i bezobzirno ponašanje. Ovde se radi o različitim oblicima ponašanja koja u znatnijoj meri odstupaju od opšte usvojenih normi pristojnog ponašanja, kao i drugi oblici nasilničkih ponašanja prema stvarima. Međutim, svi ovi oblici ponašanja moraju biti određenog intenziteta

grubosti, surovosti, bezosećajnosti, bezobzirnosti, bahatosti, osionosti. Tako u ovaj pojam ne ulaze razni nestašluci, nepromišljenosti, neumesne šale i sitniji izgredi koji istina, mogu da izazovu negodovanje i osudu građana ali još uvek ne ugrožavaju njihovo spokojstvo. Ovde se smatraju postupci i ponašanja kojima učinilac javno manifestuje da ne uvažava konkretne prilike i običaje u određeno vreme na određenom mestu i prema određenoj okolini.

Za postojanje nasilničkog ponašanja kao krivičnog dela (za razliku od prekršaja protiv javnog reda i mira) potrebno je da je usled preduzete radnje izvršenja, u nekom od navedenih oblika, došlo do nastupanja posledice u vidu značajnijeg ugrožavanja spokojstva građana (u većem obimu ili u dužem trajanju) ili u vidu težeg remećenja javnog reda. Spokojstvo građana je ugroženo kada je došlo do promene u osećajnoj sferi pasivnog subjekta prema kome je neka od delatnosti u sklopu ponašanja preduzeta, ali i kod drugih prisutnih lica. Te promene u osećajnoj sferi se mogu manifestovati u smislu osećanja straha, duševnog nemira, ugroženosti lične ili imovinske sigurnosti, kada više nemaju predašnjeg mira koji im je neophodan za uredan i normalan život. Zakon pri tome govori samo o značajnijem ugrožavanju spokojstva, što znači da nije potrebno da je došlo i do njegovog narušavanja. Nasilničko ponašanje učinioca biće podobno da ugrozi spokojstvo građana samo onda ako ne proizilazi iz motiva zasnovanih na ličnim odnosima između učesnika događaja. To znači da izbor pasivnog subjekta mora biti rezultat slučaja, što znači da se bilo koje lice moglo naći u ulozi pasivnog subjekta koje bi se u određeno vreme našlo na određenom mestu sa učiniocem dela.

Drugi oblik posledice ovog dela se javlja u vidu težeg remećenja javnog reda. Ako javni red shvatimo kao stanje poštovanja određenog poretka koji se ogleda u ukupnosti normi ljudskog ponašanja za nesmetano odvijanje života i rada na javnim mestima onda do remećenja javnog reda može doći na dva načina. Prvo, kada se radi o nasilničkom ponašanju nekog lica koje je usmereno na sprečavanje održavanja javnog reda i mira. Tu spadaju ispadi i izgredi protiv organa policije u prvom redu i grubo suprotstavljanje njihovoj službenoj radnji. I drugo, to su vandalska ponašanja upravljena na oštećenja stvari namenjenih za opštu ili zajedničku uglavnom javnu upotrebu. No, u teoriji krivičnog prava, a još više u sudskoj praksi, opravdano se postavlja pitanje da li sva ova obeležja krivičnog dela nasilničkog ponašanja u smislu čl. 344. KZ RS treba da budu ispunjena da bi se ponašanje učinioca moglo u konkretnom slučaju kvalifikovati po odredbi čl. 114. tač. 2. KZ RS. U davanju odgovora na ovo pitanje iskristalisala su se dva shvatanja. Prema prvom shvatanju, postojanje nasilničkog ponašanja kao preduslova za nanošenje smrtne posledice nekom licu na javnom mestu, a

posebno u vezi ili povodom sportskog takmičenja, treba utvrđivati i kod kvalifikovanja krivičnog dela kao teškog ubistva, jer se ovde radi o određivanju posebnog, težeg oblika ubistva koje ima kriminalno političko opravdanje samo u slučaju ako se i ovde radi o učiniocu koji ima sklonost, naviku, spremnost za nasilničkim ponašanjem uvek i u svakoj prilici, a ne samo u tom izdvojenom konkretnom slučaju. Ovde se kao kvalifikatorna okolnost javlja upravo ispoljena društvena opasnost, sadržana u ličnosti učinioca dela, u njegovoj psihičkoj strukturi koja ga karakteriše asocijalnim, bezosećajnim, osionim, bahatim učiniocem, kome ljudski život ne predstavlja nikakvu vrednost. Radi se naime o takvim situacijama gde upravo dolazi do izražaja siledžijski, nasilnički, huliganski karakter ličnosti učinioca. Njega karakterišu: obest, hir, odsustvo svakog racionalnog motiva, bezrazložnost, bezobzirnost u postupanju, omalovažavajući odnos prema osnovnim ljudskim vrednostima, posebno prema životu drugog. To znači da je nasilničko ponašanje ovakvom učiniocu postalo stil života, konstantna crta njegove psihološke ličnosti. Prema drugom shvatanju, za kvalifikovanje krivičnog dela teškog ubistva nije potrebno utvrđivati sklonost učinioca za nasilničkim ponašanjem. Ovo shvatanje se zasniva na tumačenju zakonske odredbe koja nema upućujući karakter u odnosu na odredbu kojom se određuje krivično delo nasilničkog ponašanja. Slično stanovište može se naći i u sudskoj praksi, gde se ističe da za postojanje ovog krivičnog dela ubistva nije neophodno da je učinilac svojim ranijim ponašanjem pokazao sklonost za nasilničkim ponašanjem, već je dovoljno da je nasilničko ponašanje ispoljio prilikom izvršenja ovog krivičnog dela³.

Posebno krivično delo predstavlja nasilničko ponašanje na sportskim priredbama, sadržano u čl. 344a, koje glasi:

(1) Ko fizički napadne ili se fizički obračunava sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, vrši nasilje ili oštećuje imovinu veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, unese u sportski objekat ili baca na sportski teren, među gledaoce ili učesnike javnog skupa predmete, pirotehnička sredstva ili druge eksplozivne, zapaljive ili škodljive supstance koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, neovlašćeno uđe na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazove nasilje, oštećuje sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izaziva nacionalnu, rasnu, versku ili drugu mržnju ili netrpeljivost

³ Jovašević, D. (2009), Posledice bezobzirnosti nasilničkog ponašanja, *Socijalna misao*, vol. 16, br. 1, Beograd, str. 43-52

zasnovanu na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.

(2) Ako je delo iz stava 1. ovog člana izvršeno od strane grupe, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Kolovođa grupe koja izvrši delo iz stava 1. ovog člana, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina.

(4) Ako je izvršenjem dela iz stava 1. ovog člana došlo do nereda u kome je nekom licu naneta teška telesna povreda ili je oštećena imovina veće vrednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od dve do deset godina.

(5) Službeno ili odgovorno lice koje pri organizovanju sportske priredbe ili javnog skupa ne preduzme mere obezbeđenja kako bi se onemogućio ili sprečio nered, pa usled toga budu ugroženi život ili telo većeg broja ljudi ili imovina veće vrednosti, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine i novčanom kaznom.

(6) Učiniocu dela iz st. 1. do 4. ovog člana koje je izvršeno na sportskoj priredbi obavezno se izriče mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama.

Ovo krivično delo uvedeno je Zakonom o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama i nalazilo se u kaznenim odredbama ovog zakona. Izmenama ovog zakona iz 2007. godine ovo krivično delo je značajno izmenjeno unošenjem novih oblika radnje izvršenja i dodavanjem težeg oblika dela i posebnog oblika koji može da učini službeno lice. Međutim, Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz septembra 2009,⁴ ovo delo je, uz manje izmene, prebačeno u Krivični zakonik. Najnovijim izmenama Krivičnog zakonika iz decembra 2009. godine⁵ ovo krivično delo ponovo je izmenjeno i to na taj način što je prošireno i odnosi se na sve javne skupove, a ne samo na sportske priredbe. Ova izmena je bila sasvim opravdana, jer su ovakva ponašanja, iako se sada dešavaju uglavnom na sportskim priredbama, moguća i na drugim javnim skupovima (koncerti, priredbe, proslave, mitinzi), pa bi bilo potpuno nelogično da ista ponašanja na sportskoj priredbi i na nekom drugom javnom skupu, sa istim ili sličnim mogućim posledicama, budu različito tretirana i da povlače različitu vrstu odgovornosti i različito kažnjavanje.

⁴ Službeni glasnik RS, br. 72/09, od 3.9.2009.

⁵ Službeni glasnik RS, br. 111/09 od 29.12.2009.

Ovim krivičnim delom obuhvaćeni su različiti vidovi nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili na javnom skupu.⁶ Kao sportska priredba smatraju se sportska takmičenja i sportske manifestacije, a kao javni skupovi javna okupljanja većeg broja ljudi sa različitim ciljevima. Iako i sportske priredbe predstavljaju jednu vrstu javnih skupova zakonodavac ih je posebno istakao jer su ovakva ponašanja na sportskim priredbama daleko najčešća. Ipak, primetno je da se sve alternativno određene radnje ovog krivičnog dela pre svega odnose na ponašanja na sportskoj priredbi, što se vidi iz izričitog pominjanja sportske priredbe, sportskog objekta, sportskog terena i gledališta, navijača i dr, uz naznačenje da se radnja može odnositi i na javni skup.

Radnje kojima se ovo krivično delo vrši mogu biti:

1) fizički napad ili fizičko obračunavanje sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa. Kao učesnici sportske priredbe smatraju se sva lica koja su prisutna na sportskoj priredbi (gledaoci, takmičari, sportske sudije i druga službena lica, redari, prisutni policajci, novinari, zdravstveno osoblje i dr.), a učesnici javnog skupa su sva lica koja u bilo kom svojstvu prisustvuju javnom skupu;

2) vršenje nasilja ili oštećivanje imovine veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa. Oblik radnje krivičnog dela koji se odnosi na oštećenje imovine prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe poklapa se sa odgovarajućim prekršajem iz člana 23. Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskoj priredbi, s tim što se za postojanje krivičnog dela traži da je u pitanju "imovina veće vrednosti";

3) unošenje u sportski objekat ili bacanje među gledaoce ili učesnike javnog skupa predmeta, pirotehničkih sredstava ili drugih eksplozivnih, zapaljivih ili škodljivih supstanci. Ova sredstva treba da su takva da mogu da izazovu telesne povrede ili ugrožavanje zdravlja učesnika sportske priredbe ili javnog skupa. Kao sportski objekat smatra se objekat koji je namenjen za održavanje sportskih priredbi i sastoji se od sportskog terena i gledališta. Bacanje bilo kakvih predmeta na sportski teren ili u gledalište ili unošenje ili pokušaj unošenja u sportski objekat ili korišćenje pirotehničkih sredstava i drugih predmeta i sredstava koja po svojoj prirodi nisu takva da mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlja učesnika sportske

⁶ Đorđević, Đ. & Đorđević, M. (2010): Krivično pravo sa osnovama privrednoprestupnog i prekršajnog prava, priručnik za polaganje pravosudnog ispita, VI dopunjeno izdanje, "Projuris", Beograd, str. 229.

priredbi ili javnog skupa, ali kojima može da se ometa tok sportske priredbe, predstavljaju prekršaje iz člana 23. pomenutog zakona⁷;

4) neovlašćen ulazak na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima. Da bi ova radnja predstavljala krivično delo potrebno je da je izvršilac, pored neovlašćenog ulaska i izazvao nasilje. Kao sportski teren smatra se prostor na kome se obavlja takmičenje, kao i prostor oko njega do gledališta. Ako takav neovlašćeni ulazak nije izazvao nasilje, postojaće samo prekršaj iz pomenutog zakona⁸;

5) oštećivanje sportskog objekta, njegove opreme, uređaja i instalacija. Ovakvo ponašanje ima sve elemente krivičnog dela uništenja i oštećenja tuđe stvari iz člana 212. KZ, ali ako je to učinjeno na sportskoj priredbi i ako se oštećenje odnosi na sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, predstavljaće radnju krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. Pada u oči da KZ ovde pominje samo oštećivanje, a ne i uništavanje pomenutih predmeta, iako je, naravno, i ono moguće, naročito kada su u pitanju oprema, uređaji i instalacije. Takođe nije jasno zašto se kao objekt radnje pominju samo sportski objekat i njegova oprema, a ne i drugi objekti gde se javni skupovi mogu održavati koji takođe mogu biti oštećeni prilikom održavanja javnog skupa.

6) izazivanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu nacionalne, rasne, verske i druge mržnje ili netrpeljivosti svojim ponašanjem ili parolama. Izazivanje mržnje ili netrpeljivosti treba da je na nekom diskriminatornom osnovu i da je usled toga došlo do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa. Samo izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti predstavlja krivično delo iz člana 317. KZ, ali pod navedenim okolnostima ovakvo ponašanje predstavlja jednu od radnji krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu.

Teži oblik ovog dela postoji ako je delo izvršeno od strane grupe, a drugi teži oblik ako je zbog učinjenog dela došlo do nereda u kome je nekom licu nanesena teška telesna povreda ili je oštećena imovina veće vrednosti. Neobično je kod ovog drugog težeg oblika da se kao kvalifikatorna okolnost pojavljuje činjenica da je izvršenjem osnovnog oblika dela došlo do "oštećenja imovine veće vrednosti", s obzirom da se jedna od alternativno određenih radnji osnovnog oblika dela sastoji u

⁷ Đorđević, Đ.(2008). Prekršajno pravo, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, str. 141.

⁸ Ibid, str. 141.

"vršenju nasilja ili oštećivanju imovine veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa".

Poseban oblik ovog krivičnog dela postoji ako službeno ili odgovorno lice pri organizovanju sportske priredbe ili javnog skupa propusti da preduzme odgovarajuće mere za obezbeđenje kojima bi se onemogućilo ili sprečilo nastajanje nereda. Da bi postojalo ovo krivično delo potrebno je da je zbog toga došlo do ugrožavanja života ili tela ili do ugrožavanja imovine većeg obima.

Pobrojane radnje ovog krivičnog dela uglavnom odgovaraju nekim radnjama kojima je određen sam pojam nasilja i nedoličnog ponašanja u Zakonu o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama (član 4.). Probleme može izazvati činjenica da su neka od ovih ponašanja, sa manjim izmenama, propisana i kao prekršaji fizičkog lica, učesnika sportske priredbe u ovom zakonu, i kao radnje krivičnog dela iz člana 344a KZ. Osim toga, većina ovih radnji predstavljaju krivična dela i kad se ne čine na sportskoj priredbi ili javnom skupu, ali u ovim okolnostima dobijaju teži oblik, pa se problemi mogu pojaviti i kod njihovog međusobnog razgraničavanja. Takva su krivična dela učestvovanje u tuči, ugrožavanje opasnim oruđem pri svađi ili tuči, nasilničko ponašanje, izazivanje opasnosti, uništenje i oštećenje tuđe stvari, izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti i druga. Svi navedeni oblici ovog krivičnog dela vrše se sa umišljajem.

REFERENCE

- (1) Bošković, M. (1999) *Kriminološki leksikon*, Matica Srpska, Novi Sad
- (2) Ćirić, J. (2002) *Nasilje, sport, prevencija*. U: *Delikti nasilja – krivično-pravni i kriminološki aspekt*, ed. L. Kron. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (3) Đorđević, Đ. & Đorđević, M. (2010) *Krivično pravo sa osnovama privrednoprestupnog i prekršajnog prava, priručnik za polaganje pravosudnog ispita*, VI dopunjeno izdanje, Beograd: Projuris.
- (4) Đorđević, Đ. (2008) *Prekršajno pravo*, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.
- (5) Đorđević, Đ. (2004) *Kaznenopravna zaštita od nasilja na sportskim priredbama*, *Pravni život*, br. 9., Beograd.
- (6) Ignjatović, Đ. (2002) *Kriminološki aspekt delikata nasilja*, U: *Delikti nasilja – krivično-pravni i kriminološki aspekt*, ed. L. Kron. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

- (7) Jovašević, D. (2009) Posledice bezobzirnosti nasilničkog ponašanja, *Socijalna misao*, vol. 16, br. 1, Beograd, str. 43-52
- (8) Kovač, M.(2005) Nasilje u sportu – huliganizam kao oblik nasilja sportske publike, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, br. 1-2.Beograd.
- (9) Krivični zakonik Republike Srbije, Sl. glasnik br. 85/05.88/05, 107/05, 72/2009, 111/09, 12/2012 i 104/2013.
- (10) Lazarević, Lj.(2002) Delikti nasilja – krivičnopravni aspekt. U: *Delikti nasilja – krivično-pravni i kriminološki aspekt*. ed. L. Kron. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (11) Službeni glasnik RS, br. 111/09 od 29.12.2009.
- (12) Službeni glasnik RS, br. 72/09, od 3.9.2009
- (13) Teofilović, N.(2004) Nasilje mladih na sportskim priredbama, *Nauka, bezbednost, policija*, br. 2-3.Beograd

VIOLENT BEHAVIOR: CRIME AND CRIMINOLOGICAL ASPECT

The study of violent behavior, as one of the most intrigue phenomenons of modern civilization, has a special significance in comprehending, interpretation and understanding human behaviour and social environment. Violence is characterized by, as a rule, the use of force and it is the most frequent medium for the achievement of a goal. In criminal meaning, violence is incriminating human behaviour that hurts or endangers leally protected good, while using force or searious threat. In this paper, two criminal offenses of violent behaviour has been analyzed: violent behaviour (act 344. KZ SR) and violent behaviour on a sport events or public meetings (act 344a. KZ SR).

KEY WORDS: violent behavior / The Criminal Code / offenses of violence / criminal aspect / penalty